

SUMMARY

Subsistence minimum is known as the lowest possible level of consumption allowing the households to survive. The article presents the estimates of subsistence minimum baskets – index which is used to measure the extreme poverty – for 2015 in Poland. In comparison with last year, in condition of persistent deflation (falling prices by 0.9%), estimates of subsistence minimum maintained or even slightly increased its value.

Keywords: subsistence minimum basket, poverty, living costs

Author's affiliation: Institute of Labour and Social Studies

Recenzje

Kalina Grzesiuk, ZAKORZENIENIE SPOŁECZNE GO-SPODARKI. KONCEPCJA MARKA GRANOVETTERA, Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2015, stron 235, ISBN 978-83-8061-065-1

Prace Marka Granovettera – socjologa gospodarki, profesora Uniwersytetu Stanforda – należą do najliczniej cytowanych przez badaczy z całego świata. Nie ukazały się one jednak w języku polskim, co może być jednym z powodów, dla których koncepcje autora nie są szeroko znane w Polsce¹. Książka Kaliny Grzesiuk pt. *Zakorzenie społeczne gospodarki. Koncepcja Marka Granovettera*, wydana w 2015 r. przez Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, przyczynia się do upowszechnienia teorii słynnego socjologa gospodarki².

Autorka postawiła sobie za cel przedstawienie i krytyczne przeanalizowanie koncepcji zakorzenia społecznego gospodarki. Zamierzenie badawcze obejmowało również ukazanie inspiracji, które wpłynęły na kształt teorii, a także możliwości jej zastosowania w różnych dziedzinach badawczych.

Praca składa się z trzech rozdziałów opatrzonych wstępem autorskim. W pierwszym z nich, zatytułowanym *Podstawowe elementy koncepcji Marka Granovettera*, omówiono teorię siły słabych więzi. Jak wyjaśnia K. Grzesiuk, badania nad sieciami społecznymi zapoczątkował niemiecki psycholog Jacob Moreno, który poszukiwał zależności między stanem psychicznym jednostki a relacjami pomiędzy członkami grupy, do której należy jednostka. Do tego celu utworzył specjalne narzędzie – socjogram.

Było ono wykorzystywane przez późniejszych badaczy do ilościowej i jakościowej analizy sieci. Między innymi przez Stanleya Milgrama, który zajmował się badaniem zjawiska tzw. małego świata. Problemem tym zajmowali się także Ithiel de Sol Pool i Manfred Kochen, a następnie Duncan J. Watts, Peter Sheridan Dodds i Mark Newman. Istotą teorii M. Granovettera jest występowanie silnych i słabych więzi między ludźmi, z których to właśnie te słabe determinują osiągnięcie większych korzyści przez jednostkę. Powodują też jej lepsze skomunikowanie i zintegrowanie społeczne.

Rozdział drugi poświęcono idei zakorzenia społecznego gospodarki. Za twórcę tego pojęcia uznaje się Karla Polanyiego, dlatego też autorka rozpoczęła od omówienia wypowiedzi węgierskiego uczonego

na ten temat. Uważał on, że nie zysk jest zasadniczą motywacją jednostki podczas działań gospodarczych. „Tradycja i prawo, magia i religia” – oto czynniki, które nakładają jednostkę do postępowania zgodnego z ustalonymi zasadami postępowania. A to dopiero umożliwiają funkcjonowanie człowieka w systemie gospodarczym³.

Kalina Grzesiuk wyjaśnia złożoność koncepcji zakorzenia K. Polanyiego. Przyjmuje, że jest ona konstrukcją analityczną, która umożliwiła *zbadanie zmieniającego się miejsca gospodarki w społeczeństwie w całej historii ludzkości* (s. 96). Jest także zasadą metodologiczną, według której gospodarkę i społeczeństwo należy badać tylko całościowo, zaś życie gospodarcze można analizować *jedynie poprzez zbadanie jego funkcjonowania jako jednego z elementów składowych relacji społecznych i instytucji* (s. 97).

Polanyi przyznawał duże znaczenie instytucjom życia gospodarczego i społecznego. Zakorzenie miało tu polegać na ustanowieniu i realizacji zasad politycznych, które regulowałyby formy produkcji i wymianę towarów i usług. Zdaniem M. Granovettera istotą zakorzenia społecznego jest osadzenie działań gospodarczych człowieka w konkretnych relacjach z innymi ludźmi. Na działania uczestników rynku w sposób istotny wpływa struktura społeczna. Powiązania społeczne są ważnym elementem pozyskiwania informacji, stanowią źródło sankcjonowania zasad, a także budowania zaufania i eliminowania negatywnych działań, m.in. zachowań oportunistycznych. Do zachowań takich dochodzi, ponieważ relacje zbudowane na zaufaniu powodują większe narażenie jednostki na oszustwo.

K. Grzesiuk przedstawia w omawianym rozdziale typologię zakorzenia M. Granovettera. Wyróżnia on zakorzenie relacyjne i strukturalne. Pierwsze z nich odwołuje się do bezpośrednich i pośrednich relacji między uczestnikami działań. Silne i zagęszczone sieci o znacznym stopniu wyizolowania pomagają w tworzeniu *jednolitych subkultur i zwartych tożsamości* (s. 135). Duże znaczenie odgrywają tutaj także słabe więzi, zwłaszcza w budowaniu związków z innymi sieciami. Natomiast zakorzenie strukturalne odnosi się do relacji z dużymi strukturami sieci powiązań.

W trzecim rozdziale książki przedstawiono przykłady i możliwości wykorzystania teorii zakorzenia społecznego w geografii ekonomicznej oraz w teorii

organizacji i zarządzania. W pierwszym przypadku omawiana teoria stała się inspiracją dla badaczy związanych z nowym regionalizmem. W ramach tego kierunku badany jest wpływ zakorzenienia społecznego na tworzenie rozwiązań instytucjonalnych, np. klastrów przemysłowych, co przyczynia się do sukcesu regionalnych gospodarstw w warunkach globalizacji. Ważnym czynnikiem tego sukcesu stają się lokalne i regionalne uwarunkowania społeczne i kulturowe.

W teorii organizacji i zarządzania koncepcja M. Granovettera może być odniesiona do badania wpływu zakorzenienia społecznego na efektywność powiązań wewnątrz organizacji, a także między różnymi organizacjami wykazującymi aktywność gospodarczą.

Książkę K. Grzesiuk na temat koncepcji zakorzenienia społecznego gospodarki M. Granovettera należy uznać za pozycję wartościową przynajmniej z kilku powodów.

Po pierwsze, popularyzuje poglądy uczonego, którego prace są w Polsce mało znane.

Po drugie, teoria słabych więzi oraz koncepcja zakorzenienia społecznego zostały przez autorkę omówione w sposób całościowy, łącznie z genezą, na podstawie artykułów źródłowych samego Granovettera, prac jego współpracowników, uczniów i kontynuatorów, jak i na podstawie opracowań. Zestawiono je z innymi badaniami na ten temat.

Po trzecie, wskazano możliwości zastosowania prezentowanego podejścia w geografii ekonomicz-

nej, a także w teorii organizacji i zarządzania. Oczywiście możliwości zastosowania omawianej koncepcji są znacznie szersze. Może ona inspirować np. politologów czy medioznawców. Zjawiska i procesy badane z perspektywy tych nauk dałoby się opisywać w kontekście relacji zachodzących między podmiotami życia politycznego czy elementami systemu medialnego.

Książka jest godna polecenia także ze względu na logiczną konstrukcję, jasność wykładu, precyzyjne użycie języka, a także z uwagi na wyczerpującą bibliografię, spisy rysunków i tabel. Za drobny mankament można by uznać brak indeksu osobowego, który ułatwiłby lekturę publikacji.

ANDRZEJ KANSY

Towarzystwo Naukowe Ploockie

¹ M. Granovetter, *The Strength of Weak Ties*, „American Journal of Sociology” 1973, vol. 78, no 6, p. 1360–1380; Tenze, *Economic Action and Social Structure: The Problem of Embeddedness*, „American Journal of Sociology” 1985, vol. 91, no 3, p. 481–510.

² Koncepcja zakorzenienia społecznego była prezentowana na łamach czasopisma „Ekonomista”: K. Czernek, P. Marszałek, *Koncepcja zakorzenienia społecznego i jej przydatność w badaniach ekonomicznych*, „Ekonomista” 2015, nr 5, s. 625–649.

³ K. Polanyi, *Wielka transformacja*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010, s. 66.

informacje

ZWALCZANIE NADUŻYĆ I BŁĘDÓW W OBSZARZE KOORDYNACJI SYSTEMÓW ZABEZPIECZENIA SPOŁECZNEGO

W dniach 19–20 października 2015 r. w Brukseli odbyła się druga konferencja krajowych punktów kontaktowych mająca na celu podsumowanie rocznych prac oraz określenie statusu sieci H5NCP w przyszłości. Sieć H5NCP jest jedną z zorganizowanych inicjatyw służących zwalczaniu nadużyć i błędów w obszarze koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz polem do współpracy instytucji zabezpieczenia społecznego.

W konferencji wzięli udział przedstawiciele państw członkowskich UE/EFTA realizujący zadania krajowych punktów kontaktowych (KPK), członkowie Komitetu Sterującego projektu H5NCP oraz przedstawiciele Komisji Europejskiej.

Konferencję otworzył jej przewodniczący D. Coultard. Następnie L. White, przedstawicielka Komisji Europejskiej, zaprezentowała przegląd rozważań Komisji dotyczących projektu H5NCP i jego przyszłości. Omówiła rozwój koncepcji KPK od czasu przyjęcia

Ewa Miezien
Zakład Ubezpieczeń Społecznych

decyzji H5 przez Komisję Administracyjną w 2010 r., w której nakreślono funkcje KPK. Z kolei projekt H5NCP powstał pod koniec 2012 r., a jego zadaniem było opracowanie wytycznych określających cele i zasady współpracy wszystkich KPK oraz stworzenie i pilotowanie platformy elektronicznej, wykorzystywanej do komunikacji między KPK (tzw. platformy H5NCP). Poziom wykorzystania platformy H5NCP oceniono jako bardzo zadowalający. Prelegentka potwierdziła, że platforma H5NCP ma zostać przejęta przez Komisję Europejską.

Następnie D. Coultard omówił działalność na platformie H5NCP oraz przygotowywanie rocznych raportów w sprawie nadużyć i błędów. Jego zdaniem platforma wciąż pozostaje nie w pełni wykorzystana i nie wszystkie KPK na niej współpracują. Przypomniał, że istnieją dwie szerokie kategorie zagadnień podniesionych na platformie: pierwsza to konkretne pytania skierowane (głównie) do konkretnych KPK; druga to pytania ogólne dotyczące praktyki postępo-